

Ք Ա Ր Ո Ջ

ԴԵՐԵՆԻԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՓՈԼԱՏՅԱՆ

ՏՈՆ ԿԱԹՈՂԻԿԵ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱՇՆԻ¹

«Եւ սիւնն հրեղէն Կաթողիկէ Եկեղեցի է, որ ժողովէ զամենայն ժողովս ի միաբանութիւն հաւատոց ի ներքոյ քեոց... Իսկ կամաւն, որ ի սեանց անտի ի միմեանս կապէին՝ այսինքն է հաստատութիւն միաբանութեան Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ»:

ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ, էջ 379—380.

րեկ Հայաստանայց Ս. Եկեղեցին տոնախմբեց իր հավատքի հոր՝ Ս. Գրիգոր Լուսավորչի «Եւն ի վիրապէ» տոնը. այսօր կտունենք Հայոց Եկեղեցիի հիմնարկութեան տոնը: Երեկ հաղթանակն էր Լուսավորչի հոր ջախջախած գաղափարին և քրիստոնեական հավատքին. այսօր այդ գաղափարին ու հավատքին հաստատման ու մշտնջենավորման տոնն է:

Տեսիլքի մը իրագործումն է էջմիածնի Կաթողիկէին հաստատութիւնը: Ամեն հայ հավատացյալ գիտի այդ տեսիլքին ներշնչող պատմութիւնը. խորվիրապային տառապանքը դիմակալող և հայութիւնը հոգևոր վերածնութեան մը առաջնորդող խոստովանող առաքյալի մը՝ Ս. Գրիգոր Լուսավորչի տեսիլքն է ան:

Հայոց Եկեղեցին ուրեմն տեսիլքի մը ծնունդն է: Հայուն համար երկնավոր պարզէ մըն է իր Մայր Եկեղեցին, որովհետեւ Աստվածորդին ինք, լուսի կերպավորմամբ, իջավ Արարատյան դաշտին վրա ու հիմնեց զայն: Լուսավորչի կպատմե. «Եւ իմ նայեցեալ տեսի բացեալ զհաստատութիւն երկնից

... և լոյս հոսեալ վերուստ ի վայր մինչև յերկիր հասանէր»: Եվ այդ լուսին հետ՝ «Զօրք անշափք լուսեղէնք երկթեանք»:

Այսպես, էջմիածինը հայուն Հայրենիքին կեդրոնը՝ Արարատյան աշխարհին մեջ հիմնովեցաւ. Արարատը եղած էր մեր որդւանը և Հայրենիքը, հայուն կազմակերպութեան և զարգացման հանդիսավայրը, ուստի նույն Արարատը պետք էր, որ Ս. էջմիածինով հանդիսանար հայուն հոգեկան վերածնութեան կեդրոնը, հայուն իսկական Հայրենիքը: Եվ այդ կեդրոնն ամբողջ Հայութիւնը պիտի ստանար իր լուսնն ու առաջնորդութիւնը. ու հիշումի՝ այդպես ալ եղավ դարեւորու ընթացքին: Հայը աշխարհի ո՛ր կողմն ալ գնաց, միշտ նայեցաւ էջմիածնին իրրև իր լուսնի և հուշի փարոսին, փրկութեան խարիսխին: Էջմիածին և հայ ժողովուրդը, առընթերադրված իրարու, հոգեկան անքակտելի միութիւն մը կազմավորեցին:

Հատկանշական են Ագաթանգեղոսի սա՛խտքերը տեսիլքի պատմութեան վերաբերութեամբ.

«Եւ սիւնն հրեղէն Կաթողիկէ Եկեղեցի է, որ ժողովէ զամենայն ժողովս ի միաբանութիւն հաւատոց ի ներքոյ թեոցն իւրոց»:

1. Խոսված Բեյրութի ռադիոկայանն, Ս. էջմիածնի տոնին առիթով, 1953 հունիսի 7-ին:

Եւ տեղին այն լիցի տաճար Աստուծոյ և տուն աղօթից խնդրուածոց ամենայն հաստացելոց և Աթու Քահանայութեան:

Իսկ կամարքն, որ ի սեանց անտի ի միմեանս կապէին, այսինքն է հաստատութիւն միաբանութեան Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ:

Եկեղեցին քրիստոնյա հավատացյալներուն ժողովն է, միութիւնն: Անոր բոլոր անդամները կապւած են իրարու սուրբ սիրով, հոգեառնդն հավատքով և փոխադարձ օգնութեան ոգիով: Հայաստանյայց Եկեղեցին, իր առանձնահատուկ հորինվածքով և կերպավորմամբ, միութիւնն է բոլոր հայ հոգիներուն, որոնք մասնակից են աստվածային սիրոյ կայքին, որոնք իրար կապւած են նույն հավատքով և ամանդութեամբ, նույն ծեսով և վարդապետութեամբ, և որոնք հավատարիմ մնացած են հայութեան ոգիին: Այդ միութեան «հեղին սլուն»ը «Կաթողիկէ Եկեղեցին» է, աստվածահաստատ Ս. Էջմիածինը, որ իր թեւերուն ներքե կհամարձակ ամբողջ հայութիւնը, «ի միաբանութիւն հաստաց»: Անոր կամարները կերկարածովն Արարատեան աշխարհին անդին՝ շատ հեռունները, հայ հոգիով ու հավատքով ապրող հայ մարդերը իրար կապելով ու ճշմարիտ հայ տաճարներ հորինելով:

Մոտ 17 երկար դարեր Ս. Էջմիածինը իր Հայրապետական Գահով հանդիսացավ հայութեան հոգեւոր միութեան կեդրոնը, ազգային ամբողջականութեան, հարատեւութեան և դոյատեւման խորհրդանշանը: Անոր ձայնը հեռվին խրախուսեց մեզ, անկե ճառագայթող շողերը լուսավորեցին մեր հոգիները, ան եղավ դանձարանը հայուն մտքին ու հոգիին շնորհներուն, ու մեր փրկութեան ապավենը՝ մեր արյունոտ պատմութեան մեջ:

Եղան ժամանակներ անասելի աղետներով արկածավորված, երբ տառապեցավ Էջմիածինը, հեծեց, ամայացավ վայրագ թշնամիներն և բարբարոս հորդանքներ: Անոնք ամենքն ալ «հաղթական» վերադարձան: Ո՛ր են այդ հաղթողները... Սակայն կանգուն է հայութեան կաթողիկէն, քրիստոնեւթեան անդրանիկ Տաճարը, որովհետեւ մարդիկ չէին վայն հաստատողը, այլ՝ Միածինը՝ Աստվածորդին: Հայ ժողովուրդը սրտեռանդն կհամարտ, թե ո՛վ որ Ս. Էջմիածնի դեմ բռնացք կրարձրացնէ՝ կխորտակվի անպայման, և ո՛վ որ մոռնա Էջմիածինը՝ կձուլվի, կմեռնի՝ առհասկէ: Երբ ուրիշ վայրեր շինվեցան կաթողիկոսարաններ փառավոր տաճարներով, լուսավորչակրոն հայութիւնը՝ այսինքն ամ-

բողջ հայ ազգը միշտ կապված մնաց Ս. Էջմիածնի անոնին, անոր պատկերին ու դադափարին հանդեպ շարունակ պահեց իր սերն ու պատկառանքը: Ս. Էջմիածինը հայութեան հոգին է: Այդ հոգին հավերժական է: Ս. Էջմիածինը հայոց Մայր Կաթողիկէն է: Այդ Կաթողիկէն հավերժական է: Ու հայ ժողովուրդը կապված է այդ հավերժութեան:

Դժբախտաբար մեր մեջ պակաս չեն մարդեր, որոնք բուն հավերժութեան՝ Հայոց Մայր Եկեղեցին՝ իրենց փրկութեան ապավենին կապվելու տեղ, իրենց ամբարտաւանութեամբ և անխոհմտութեամբ կջանան հորինել աշխարհային փառքերու կեղծ՝ հետեւաբար անցավոր հավերժութիւններ, որոնք հաճախ արգելք կհանդիսանան հայուն՝ իր իսկական նպատակի իրագործման:

Հայաստանյայց Մայր Եկեղեցին է հայ ժողովուրդի հոգեկան և բարոյական զորութեան ակնադրուրը: Այդ նվիրական հաստատութիւնն է, որ դարերու տառապանքի լուրին մեջ, մեր ժողովուրդի գոյութեան սպառնացող վայրկյաններուն, կրցավ հայութեան ցիրուցանված մասերը իրար միացնել, հոգեկան ներքին միութիւն ստեղծելով անոնց մեջ, խմբեց դանազան տարրերը նույն դադափարին շուրջ: Հայաստանյայց Մայրենի Ս. Եկեղեցին էր, որ կրցավ կամրջել քաղաքական տարրեր տեսակետներով և մտայնութիւններով սնած և իրարմ պառակտված հատվածները: Եվ այսօր աշխարհագրական հեռավորութեամբ ցիրուցանված այն դժբեհով գոյութեան մեջ, ուր կապի ու կգործէ հայ ժողովուրդը, Հայաստանյայց Եկեղեցին է, որ կրնա իրականացնել ազգային ինքնավարութեան, ինքնակացութեան, այսինքն ամբողջական միութեան սրբազան գործը: Պետք չունիք, ի հաստատութիւն այս նկատառութեանց, հեռուններ դեգերելու. մեր պատմութիւնը և մեր առօրյա իրականութիւնը ցույց կուտան այդ փաստերը:

Մեր Եկեղեցիի հովանիին տակ միայն, մեր նախնիքներու հոգիին հետ ընդմիշտ հաւորդվելով, պիտի կարենանք ձուլումի, ազգային անհասկացողութեանց ու դանազան փորձութեանց դեմ դնել: Մանավանդ՝ մեր ժամանակն ու մեր միջավայրը լեցուն են մեր ազգային և կրոնական ինքնուրույնութիւնը եղծող վտանգավոր հրապուրներով: Բարեգործութեան և դաստիարակութեան երևույթին ներքե քողածածով կրոնական մարդորսութիւնը վարագործված ծուղակներով, թե ինչպիսի՝ ջլատող և քանդիչ կացութիւն մը կստեղծէ հայութեան մեջ՝ ծանոթ պետք է ըլլա ամենուն:

Սեր, պատկառանք, հնազանդություն և ծառայություն. այս վերաբերմունքը պետք է ունենա յուրաքանչյուր հայ իր Մայրենի Եկեղեցիին հանդեպ, Ս. Էջմիածնի և անոր աստվածարյալ Գահակալին հանդեպ: Այս վերաբերմունքը ունենալու է ո՛չ միայն աշխարհական դասը իր զանազան հատվածական բաժանումներով, այլ մասնավորաբար հայ հոգևորականությունը: Ան պետք է սիրե իր Մայրենի Ս. Եկեղեցին անասելի սիրով մը, նվիրվի անոր պայծառացման, ու եթե հարկը պահանջե, իր արյունն իսկ թափե անոր հավերժ պահպանման համար: Բարձրաստիճան հոգևորականությունը մանավանդ պարտի հեռու մնալ փնթակամ արարքների, զգուշանալ որևէ ձեռնարկի և կարգադրությունների, որոնք կրնան շեղում առաջ բերել մեր սրբազան հայրերու նվիրական օրենքներեն ու կանոններեն:

Կաթողիկե Ս. Էջմիածնի տոնը բոլորիս կրեքե նվիրական պատգամ մը. ինչպես հավերժական Ս. Էջմիածնի սրբատաշ քարերը միացած են իրարու հաստատուն շաղախով ամուր և դիմացկուն, և զոր դարերու փոթորիկներն ու վայրագ ձեռքերը չեն կրցած խորտակել, մենք՝ Հայկազնյան դարմին հարազատներս, պետք է հոգեկան նման շաղախով կապվինք մեր Եկեղեցիին, մեր Ս. Էջմիածնին, մեր հավատքին, մեր Արարատին, մեր մշակույթին և հայրենի ավանդություններուն, որպեսզի ո՛չ մեկ զորություն կամ ուժ կարենա մեզ անոնցմե բաժնել:

Էջմիածնի՛ն, սուրբ և փարելի՛ անուն, ձեռակե՛րա Աստվածորդվույն, Դուն մեր լույսն ես, մեր փառքը, մեր ապավինը, մեր փրկությունը, մեր Սրբություն Սրբոցը. Քու տեսիլքիդ առջև կանգնած ենք ահա ու մեր հոգիին բովանդակ սիրովն ու երկյուղածությամբ կհայցենք Երկնավոր Հորմեն՝ «Միշտ անշարժ պահեա՛ զԱրոո Հայկազնեայց»:

